

Výroční zpráva o činnosti lektorátu Jagellonské univerzity (UJ) v Polsku za akademický rok 2012/2013 pro Dům zahraničních služeb

Lektorát: Jagellonská univerzita v Krakově, Ústav slovanské filologie, Katedra českého a lužického jazyka

Aktuální sídlo lektorátu: ul. Bydgoska 19B, 30-560 Krakov, Polsko

Lektorka: Mgr. Jitka Lukášová, Ph.D.

Počet vyučovaných studentů: 57 studentů (velikost skupin podle ročníků: 12 + 6 + 12 + 12 + 15)

Počet výukových hodin týdně: 18 (9 „lektorátů“ po 90 minutách v každém semestru)

Popis stavu v akademickém roce 2012/2013

Ústav slovanské filologie (Instytut Filologii Słowiańskiej, dále jen IFS) se snaží zachovat si strukturu filologického studia a profil absolventa-filologa i přes neustálé změny, jež si vynutil konkurenční boj mezi univerzitami a přechod od tradičního chápání absolventa lingvistického oboru k tzv. „kulturologovi“.

Všechny změny jsou motivovány snahou IFS, nejstaršího slavistického pracoviště v Polsku, o přežití. V roce 2012 vstoupil v Polsku v platnost nový vysokoškolský zákon, který s sebou přinesl povinnost platit za druhý studovaný obor. Vzhledem k tomu, že si studenti z osmdesáti procent vybírali bohemistiku právě jako druhý obor, byl očekáván úbytek studentů především v magisterském studijním programu, což se potvrdilo. Magisterské studium bylo v tomto akademickém roce otevřeno s nejnižším možným počtem studentů. V letošním roce – vzhledem k tomu, že končící ročník bakalářského studia je silnější – lze očekávat, že se do magisterského studijního programu přihlásí minimálně deset osob.

Zásadnější vliv však bude mít studium pouze jednoho (neplaceného) oboru na letošní počet studentů v bakalářském studijním programu. O bohemistiku je zatím naštěstí zájem, ostatní slovanské jazyky jsou však nuceny neustále přestrukturovávat své programy, aby nalákaly nové studenty. Na Den otevřených dveří Jagellonské univerzity (a tedy ukázkovou hodinu výuky češtiny vedenou lektorkou) přišlo dvacet čtyři zájemců, tj. pětikrát více než v předchozím roce (http://www.ifs.filg.uj.edu.pl/cs/wydarzenia/journal_content/56_INSTANCE_fSZ5/4530731/15612400). Konkrétní počet studentů bude však znám až na počátku semestru, v říjnu 2013, v současnosti nelze uvést žádné bližší údaje.

Během celého roku všechny katedry IFS a jejich lektori pracovali na velmi podrobných sylabech jednotlivých jazyků, byly sjednoceny formáty zkoušek, velmi detailně byly rozpracovány náplně jednotlivých seminářů-lektorátů, současně se seznamy vhodné odborné literatury.

Se studenty prvního ročníku jsme na přelomu listopadu a prosince strávili tzv. „Týdenní

zimní jazykový pobyt v Piwniczné“. Jedná se o intenzivní týdenní jazykový kurz, který výrazně pomohl rozvoji jazykových kompetencí našich studentů. Denně studenti absolvují sedm hodin výuky, večer následují společenské akce (promítání filmů, vaření, zpívání atd.). Tento způsob vedení kurzu samozřejmě klade vysoké nároky na (oba) lektory, pro něž je celý pobyt neplaceným nadúvazkem. Za negativum považují fakt, že v Piwniczné je zajištěno pouze ubytování a strava, není tam žádné technické ani kancelářské vybavení. Toto je třeba jednak přivést, jednak přepravit předem. Při počtu dvaceti výukových hodin připadajících na jednoho lektora nelze přesně odhadnout, jaké materiály a v jakém množství (např. kopie do výuky) připravit.

I v letošním roce pokračoval určitý rozkol v přístupu k práci s odborným textem. Studenti IFS musejí na konci studia odevzdávat několikastránkové resumé svých bakalářských a magisterských prací v češtině (3 – 5 stran u bakalářské práce, kolem 15 – 20 stran u magisterské práce), lektor se tak dostává do kuriózní situace: v pojetí IFS není lektor „akademickým pracovníkem“ a náplní jeho předmětů je zlepšování řečových dovedností a jazykových znalostí spojených s praxí. Za daných okolností je však lektor nucen vyučovat jak literárněvědnou, tak lingvistickou terminologii a věnovat velkou pozornost výuce odborného stylu, tj. mnohonásobně navýšit počet konzultačních hodin. Je zřejmé, že najít hranici mezi teoretickými znalostmi a praktickým použitím jazyka v lektorátech není zcela snadné.

Charakteristika vyučovaných ročníků

Lektor vyučuje ve všech ročnících oborových bohemistů. Studenti přicházejí na univerzitu s nulovou znalostí jazyka, povinností lektora je dovést je po prvním ročníku bakalářského studia na úroveň A2 v recepci B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (dále jen SERR), na úroveň B1 a B2 podle SERR, a ve třetím ročníku dokonce (s celkově nedostatečnou hodinovou dotací) na úroveň C1 podle SERR po absolvování bakalářského studia.

V prvních třech ročnících vyučuje lektor společně s kolegou, stálým lektorem IFS, dr. Petrem Jokešem. Hodinová dotace je v současnosti dělena tak, že dvě třetiny hodin vede lektor MŠMT a jednu třetinu dr. Jokeš. V prvním a druhém ročníku magisterského studia vyučuje pouze lektor MŠMT.

V prvním ročníku magisterského studia je situace výrazně odlišná od bakalářského studia. Homogenní skupiny studentů UJ jsou doplňovány zájemci z dalších univerzit a jejich úroveň se může zásadně lišit. Výuka v takovéto víceúrovňové skupině vyžaduje skutečně zkušeného vyučujícího.

Vedení IFS i v letošním roce povolilo studium v magisterském programu jednomu studentovi bez předchozí znalosti češtiny, což ze strany lektora vyžaduje mnoho speciálních konzultací, výukových materiálů a individuální přístup ke studentovi během výuky. Vyučovanou

skupinu v prvním ročníku magisterského studia lze proto charakterizovat jako A2–C1 podle SERR.

Na druhou stranu je nutné zmínit, že studenti-bohemisté v Krakově jsou opravdu motivovaní, o výuku mají zájem, připravují se na ni a v seminářích dobře pracují, což přispívá k tomu, že absolventi naší bohemistiky všichni bez obtíží nacházejí práci v oboru (toto potvrzují i novinové články).

Výukové materiály

V Krakově je tradičně používaná učebnice napsaná kolegou dr. Petrem Jokešem, která tvoří osnovu výuky v prvním ročníku a části druhého ročníku bakalářského studia. Její největší výhodou je kontrastivně-lingvistický přístup při prezentaci výukového materiálu.

Převážnou většinu materiálů si ale musí lektor vytvořit sám, což je odborně i časově náročné, zejména vzhledem k tomu, že výběr učebnic pro výuku češtiny jako cizího jazyka vhodných pro slovanské mluvčí je velmi omezený a učebnice vytvořené pro Neslovany jsou, s výjimkou drilovacích cvičení, pro účely výuky Slovanů zcela nevhodné. Lektor se proto musí snažit – vzhledem k blízkosti vyučovaných jazyků – studovat odbornou polsko-českou literaturu, učit se polsky, hledat shody a odlišnosti a vycházet při výuce z typologie studentských chyb, aby znal příčiny chyb a mohl je odstraňovat. Toto považuji za nejvýznamnější specifikum výuky blízké příbuzných jazyků.

Dalším již zmíněným důvodem pro tvorbu vlastních výukových materiálů jsou víceúrovňové skupiny polských mluvčích v magisterském studijním programu. Sylaby zahrnují povinné používání multimediálních pomůcek pro češtinu, které pro (vysoké) úrovně komunikačních kompetencí vyučovaných na IFS v češtině jako cizím jazyce neexistují, a za jejich zpracování a přípravu odpovídá pouze lektor.

Mám možnost porovnat situaci v Krakově se svou zkušeností z Varšavy, kde lektor vyučoval pouze ve dvou ročnících a měl mnohem větší prostor výuku lépe provázet a připravit si ji.

Seminární projekty

V rámci seminářů proběhly úspěšné studentské projekty, které jsou sice časově náročnější a vyžadují setkání mimo výuku, ale lze je velmi dobře využít jako motivační nástroje: překlad titulků ke krátkým animovaným filmům, tvorba krátkých průvodců Krakovem, česko-polských minikuchařek apod.

Mimovýuková činnost

Pravidelná mimovýuková činnost zahrnovala: pořádání filmových večerů (jednou za měsíc);

večerní setkání se studenty v kavárně. Do mimovýukové činnosti bych zahrnula i konzultace věnované jak jazyku, tak kultuře a realitám, které přesahovaly objem běžné práce vysokoškolského vyučujícího (několik pracovních dní v měsíci).

Po úspěchu červnového autorského čtení básníka Jana Sojky (<http://www.czechlit.cz/autori/sojka-jan/>) jsem v říjnu 2012 zajistila pobyt, zorganizovala autorská čtení pana Mgr. Jana Sojky a Davida Charváta.

Oba autoři – společně s Davidem Brabcem – tvoří divadelní spolek Antidivadlo (<http://www.antidivadlo.cz/o-nas/>). Všichni tři hosté vystoupili v krakovském klubu RE, který nám poskytl své prostory (<http://www.klubre.pl/>).

V říjnu 2012 jsem také zajistila pobyt literátovi Mgr. Martinu Šípovi ze Západočeské univerzity v Plzni (<http://www.zcu.cz/about/people/staff.html?osoba=18600>), který přednesl na IFS přednášku na téma Karel Michal – zapomenutý humorista 60. let 20. století.

V listopadu 2012 proběhl výše zmiňovaný týdenní jazykový pobyt v Piwniczné.

V prosinci 2012 jsme s kolegou Jokešem zorganizovali doposud trvající literární festival: na chodbě našeho institutu, nacházejícího se v budově bývalého zdravotního střediska, studenti vylepují na stěny na chodbě texty svých oblíbených autorů. Budova tak více připomíná školu.

V prosinci 2012 jsem zajistila dvoudenní návštěvu Mgr. Ivy Malinové, lektorky Ústavu jazykové a odborné přípravy Karlovy univerzity, která studentům představila možnosti studia na UK a nabídku letních kurzů ÚJOP UK.

Na počátku letního semestru, v březnu 2013 se mi v návaznosti na loňskou konferenci podařilo organizačně i odborně zajistit **celopolskou studentskou konferenci** na téma **Bohemistika mezi univerzitou a praxí ve 21. století**, jíž se zúčastnili studenti z Krakova, Opole a Bielska-Białej a která se setkala jak u studentů, tak u vedení IFS s kladným ohlasem. Příprava vyžadovala především motivování studentů a mnohé konzultace nad odbornými texty, studentským výzkumem i práci na odborném stylu (http://www.ifs.filg.uj.edu.pl/cs/wydarzenia/-/journal_content/56_INSTANCE_fSZ5/4530731/16573845).

V dubnu jsem zajistila přednášku kolegy, státního zástupce, Mgr. Martina Berky, který pro studenty připravil dva workshopy. Jeden se týkal problémů při práci se soudními překlady, druhý pak hry na české dudy (<http://www.posumavskadudacka.cz>) a Mezinárodního dudáckého festivalu ve Strakonicih.

V květnu jsem zajistila v rámci meziuniverzitní spolupráce čtyřdenní pobyt lingvistky a přední české odbornice na jazykový purismus PaedDr. Heleny Chýlové, Ph.D., z Katedry českého jazyka a literatury Západočeské univerzity v Plzni (<http://www.zcu.cz/about/people/staff.html?osoba=14756>), jež přednesla dvě přednášky na téma Vývojové tendence a jejich projevy v současné češtině a Lexikální zásoba češtiny a její

obohacování. Přednášky se setkaly jak u kolegů, tak u studentů s velkým úspěchem (více viz na: http://www.ifs.filg.uj.edu.pl/cs/wydarzenia/-/journal_content/56_INSTANCE_fSZ5/4530731/18669716).

V květnu dále – v rámci týdenního pobytu jedné z nejvýznamnějších českých lingvistek – prof. PhDr. Marie Čechové, Csc., jež přijala mé pozvání – proběhly dvě lingvisticky zaměřené přednášky na téma Stylová hodnota frazémů a Kodifikace češtiny i z hlediska češtiny pro cizince (více viz na: http://www.ifs.filg.uj.edu.pl/cs/wydarzenia/-/journal_content/56_INSTANCE_fSZ5/4530731/19884256). Přednášky obou univerzitních kolegů se ukázaly nejen jako velmi přínosné z hlediska odborného i z hlediska meziuniverzitní spolupráce, ale především kladně zapůsobily na studenty, na nichž byl viditelný zájem a zvýšení motivace ke studiu.

V červnu jsem pak zorganizovala dvoudenní pobyt, a především přednášku lingvistky PaedDr. Jany Vejvodové z Katedry českého jazyka a literatury ZČU v Plzni na téma Sémantická klasifikace číslovek (více viz na: http://www.ifs.filg.uj.edu.pl/cs/wydarzenia/-/journal_content/56_INSTANCE_fSZ5/4530731/20838871).

Problém se zahraničními návštěvami spočívá ve finanční stránce věci: na rozdíl od Varšavské bohemistiky krakovský IFS neplatí přednášejícím ani symbolickou sumu a obvykle nepřispívá na jejich ubytování (výjimka byla učiněna v případě prof. Čechové). Vše tedy závisí pouze na možnostech a kontaktech lektora a ochotě hostů.

Technické zázemí lektorátu

Technické vybavení Katedry českého a lužického jazyka představují dva počítače s přístupem k internetu pro všech osm členů katedry. Díky vstřícnosti nového vedení nemáme problém s kancelářskými potřebami. Ve třídách byly po loňském stěhování nainstalovány notebooky a dataprojektory, a tak je prostředí vstřícnější k výuce jazyků. Jsem ale vděčná za technickou podporu DZS (zapůjčený notebook).